

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग

टंगाल, काठमाडौं

मिति: २०७५।०९।०९ गते

प्रेस विज्ञप्ति

विषय: आयोगको अट्टाइसौं वार्षिक प्रतिवेदन सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष पेश ।

१. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका माननीय प्रमुख आयुक्त श्री नवीनकुमार घिमिरेले आज मिति २०७५ साल पुष ९ गते नेपालको संविधानको धारा २९४ बमोजिम आयोगको अट्टाइसौं वार्षिक प्रतिवेदन (आर्थिक वर्ष २०७४।७५) राष्ट्रपति कार्यालय शीतलनिवासमा आयोजित विशेष समारोहका बीच सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष पेश गर्नुभयो ।

२. सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूले आयोगको अट्टाइसौं वार्षिक प्रतिवेदन ग्रहण गर्नुहुँदै सार्वजनिक पदाधिकारी एवं कर्मचारीले गर्नसक्ने अनियमितता र भ्रष्टाचारजन्य कार्यउपर छानबिन तथा अनुसन्धान गरी दोषीलाई कारबाहीको दायरामा ल्याउन अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको गहन दायित्व रहेकोले तटस्थता र निष्पक्षता कायम गरी तथ्य र प्रमाणका आधारमा कार्यसम्पादन गर्ने परिपाटीलाई संस्थागत गर्दै मुलुकमा पारदर्शिता, जवाफदेहिता, सदाचारिता र सुशासन अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा आयोगलाई सफलता मिल्नेछ भन्ने शुभेच्छा प्रकट गर्नुभयो ।

३. आयोगको अट्टाइसौं वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुहुँदै माननीय प्रमुख आयुक्त नवीनकुमार घिमिरेले आयोगले आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा गरेका प्रमुख कामकारवाहीहरूको सारांश प्रस्तुतीकरण समेत गर्नुभएको थियो । माननीय प्रमुख आयुक्त श्री घिमिरेले सुशासनसम्बन्धी राज्यका नीति र प्राथमिकताको कार्यान्वयनप्रति पूर्ण प्रतिबद्ध रही संवैधानिक गरिमालाई उचो राख्दै स्वतन्त्र र निष्पक्ष कार्यसम्पादन गर्न आयोग प्रतिबद्ध रहेको बताउनुभयो । वहाँले सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्र, अन्तर्राष्ट्रिय जगत, सञ्चारकर्मी तथा नागरिक समाजलगायत सबै सरोकारवालाबाट प्राप्त सहयोगको लागि धन्यवाद ज्ञापन गर्दै आगामी दिनमा समेत सहयोगको लागि सबैमा आग्रह गर्नुभयो ।

४. आयोगको अट्टाइसौं वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्न आयोजित विशेष समारोहमा आयोगका माननीय आयुक्तहरू, आयोगका सचिव, महाशाखा प्रमुख र कर्मचारीहरूका साथै राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव र कर्मचारीहरूको उपस्थिति रहेको थियो ।

५. आयोगले सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष पेश गरेको वार्षिक प्रतिवेदनमा आयोगबाट सम्पादित अनुसन्धान र अभियोजनसम्बन्धी कार्यको विश्लेषण, भ्रष्टाचार नियन्त्रणका निरोधात्मक र प्रवर्द्धनात्मक प्रयासहरू, संस्थागत सुदृढीकरणमा आयोगको क्रियाशीलता, भ्रष्टाचारजन्य कार्यको प्रवृत्ति विश्लेषण, आयोगको आगामी रणनीति र कार्यदिशाका साथै नेपाल सरकारलाई भ्रष्टाचार नियन्त्रण गरी सुशासन अभिवृद्धि गर्न दिइएका सुझावहरू समेत समावेश गरिएको छ ।

६. आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा ९७ पटक आयोगको बैठक बसी विभिन्न विषयहरूमा गरी जम्मा ७०८ वटा निर्णयहरू लिइएको थियो ।

७. प्रतिवेदन अवधिमा आयोगबाट उजुरीको अनुसन्धान र अभियोजनका साथै निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र संस्थागत सुदृढीकरणका कार्यहरू भए/गरेका छन् । यस आर्थिक वर्षमा सार्वजनिक पदाधिकारी/कर्मचारीले गरेका भ्रष्टाचारजन्य कार्यउपर प्रारम्भिक छानबिन एवं विस्तृत अनुसन्धान गरेपछि विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गर्ने,

सम्बन्धित निकायमा आवश्यक कारबाहीका लागि सुझाव लेखी पठाउने तथा तथ्यहीन र प्रमाणविहीन उजुरी तामेलीमा राख्ने निर्णयहरू भएका छन् ।

८.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा आयोगमा १३,०१३ र मातहत कार्यालयहरूमा ६,४७५ समेत गरी कुल १९,४८८ उजुरीहरू विभिन्न माध्यमबाट प्राप्त भएका थिए, जसमध्ये ७,७१९ उजुरीहरू आर्थिक वर्ष २०७३।७४ बाट जिम्मेवारी सरेर आएका र ११,७६९ उजुरीहरू आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा थप भएका थिए।

९.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा कुल १९,४८८ उजुरीमध्ये १२,४०० उजुरी फछ्यौट भएका छन्, जसमध्ये ६,४५८ उजुरी प्रारम्भिक छानबिनबाट तामेलीमा राखिएको छ भने २६२ उजुरी सुझावसहित तामेलीमा पठाइएको छ। त्यस्तै, ५४६ वटा उजुरीउपर विस्तृत अनुसन्धान गर्ने निर्णय भएको छ भने ५,१३४ उजुरीउपर अन्य आवश्यक कारबाही भएका छन् । यसरी कुल १२,४०० उजुरी फछ्यौट भई बाँकी रहेका ७,०८८ उजुरीहरू भने आर्थिक वर्ष २०७५।७६ मा सरेका छन् ।

१०.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा विभिन्न मन्त्रालयगत उजुरीहरूको संख्या हेर्दा शिक्षा क्षेत्रसँग सम्बन्धित उजुरी १८.३२ प्रतिशत, संघीय मामिलासँग सम्बन्धित उजुरी १८.०२ प्रतिशत, भूमिसम्बन्धी उजुरी ६.४८ प्रतिशत, वनसँग सम्बन्धित उजुरी ४.४८ प्रतिशत, स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित उजुरी ४.३७ प्रतिशत, गृह प्रशासनसम्बन्धी उजुरी ४.१३ प्रतिशत, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायाततर्फ २.८२ प्रतिशत, अर्थ मन्त्रालयतर्फ २.५९ प्रतिशत र अन्य निकाय/क्षेत्रसँग सम्बन्धित उजुरी ३८.८ प्रतिशत रहेका छन् ।

११.यस आर्थिक वर्षमा आयोगबाट १९४ वटा मुद्दा विशेष अदालतमा दर्ता गर्ने निर्णय भएको छ, जसमध्ये घुस (रिसवत) मा ९७, नक्कली शैक्षिक प्रमाण-पत्रतर्फ ६४, सार्वजनिक सम्पत्तिको हानि नोकसानीतर्फ १३, गैरकानूनी लाभ हानितर्फ ८, राजस्व हिनामिनातर्फ ५, गैरकानूनी सम्पत्ति आर्जनतर्फ ४ र अन्य विषयहरूमा ३ वटा मुद्दा रहेका छन् । उल्लिखित मुद्दाहरूमा कुल ४२६ जना व्यक्तिलाई प्रतिवादी बनाई रु.४०,५५,५९,२६२।१६ विगो मागदाबी लिइएको छ।

१२.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा सेवाग्राहीहरूको घुस रिसवतसम्बन्धी उजुरीका आधारमा गरिएका ९७ वटा रङ्गेहात कारबाहीहरूमा सहसचिवदेखि सहायकस्तरसम्मका १५४ जना राष्ट्रसेवक तथा अन्य व्यक्तिहरूलाई नियन्त्रणमा लिई अनुसन्धान एवं अभियोजन गरिएको छ ।

१३.विस्तृत अनुसन्धानपछि आयोगको निर्णयानुसार सम्बद्ध निकायहरूलाई सुझाव दिइएको संख्या ४५ र विभिन्न कारबाहीका लागि लेखी पठाएको संख्या ६४ रहेको छ । विस्तृत अनुसन्धानपश्चात २०२ उजुरी तामेली र १० वटा उजुरी मुलतबीमा राखिएका छन् ।

१४.आयोगबाट विगतमा विशेष अदालतमा दायर भएका मुद्दाहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा १७४ वटा मुद्दाहरूको फैसला प्राप्त भएको छ । फैसला प्राप्त भएका मुद्दाहरूमा ६७.८२ प्रतिशत मुद्दाहरूमा आयोगलाई सफलता प्राप्त भएको छ । आयोगबाट ६८ वटा फैसलाउपर सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गरिएको छ ।

१५.आयोगले विगत वर्षहरूमा सम्बन्धित व्यक्तिहरूबाट असुलउपर हुन गरेको निर्णयहरू समेतको कार्यान्वयनबाट प्रतिवेदन अवधिमा रु.१६,१३,१३,१७९।९६ असुलउपर भएको छ । आयोगबाट विगतमा भएका निर्णयहरूको कार्यान्वयनबाट यस आर्थिक वर्षमा तराईको ४१० बिघा १३ कठ्ठा १२ धुर तथा पहाडको ५३ रोपनी ६ आना जग्गा नेपाल सरकारको नाममा कायम भएको छ।

१६.अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग ऐन, २०४८ को दफा ३५ख. को उपदफा (२) बमोजिम भ्रष्टाचार रोकथाम तथा सचेतना अभिवृद्धिका लागि आयोगले सञ्चालन गरेका निरोधात्मक एवं प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरूमध्ये विद्यालयहरूमा सञ्चालन गरिएका ११९ वटा सामुदायिक शिक्षा कार्यक्रमहरूमा ११,९९० जना विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूको सहभागिता रहेको थियो भने सरोकारवालसँगको ८७ वटा अन्तर्क्रिया कार्यक्रमहरूमा

८६९९ जना व्यक्तिहरूको सहभागिता थियो । यस्तै, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा ७५३ वटै स्थानीय तहका प्रमुख पदाधिकारीहरू (प्रमुख/उपप्रमुख/प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत) लाई भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासनसम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिएको थियो ।

१७.आयोगमा कार्यरत कर्मचारीहरूको अनुसन्धान तथा अभियोजन क्षमता अभिवृद्धि लागि आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा सञ्चालित वैदेशिक तालिम, प्रशिक्षण लगायतका कार्यक्रमहरूमा १२१ जना र आयोगमा सञ्चालन गरिएका ६ वटा अनुसन्धानात्मक तालिमहरूमा १७९ जना आयोगका कर्मचारीहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

१८.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा आयोगबाट भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि गरिएका अध्ययन तथा विकाससम्बन्धी कार्यहरूमा सेवाग्राही अनुभूति सर्वेक्षण र रणनीतिको मध्यावधि मूल्यांकन प्रमुख रहेका छन् । भ्रष्टाचार हुने सम्भाव्य क्षेत्रहरू पहिचान गरी भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने उद्देश्यले नेपालमा भ्रष्टाचार र सुशासनको अवस्थासम्बन्धी अध्ययन/सर्वेक्षण गरिएको छ । आयोगको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी मुलुकको संघीय संरचनासँग तादात्म्यता कायम हुने गरी आयोगको संगठन सुदृढीकरण गरिएको छ । सरोकारवाला निकाय तथा विज्ञहरूको रायसुझावसमेतका आधारमा आयोगको संस्थागत रणनीति (२०१४-२०१९) को मध्यावधि मूल्यांकन गरिएको छ । मूल्यांकनबाट प्राप्त सुझावसमेतका आधारमा आयोगको आगामी रणनीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ ।

१९.आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा आयोगमा परेका उजुरीहरूको विश्लेषण गर्दा भ्रष्टाचार निवारण ऐनले परिभाषित गरेका रिसवत लिने दिने, राजस्व चुहावट गर्ने, सार्वजनिक सम्पत्ति हिनामिना, हानि नोकसानी वा दुरुपयोग गर्ने, सरकारी/सार्वजनिक जग्गा व्यक्तिको नाममा दर्ता गर्ने, गैरकानूनी लाभ वा हानि पुऱ्याउने, झुठा विवरण (शैक्षिक योग्यताको नक्कली प्रमाणपत्र, नागरिकता, सिफारिसपत्र) पेस गर्ने, ऐनकानूनको परिपालना नगर्ने, गैरकानूनी रूपमा सम्पत्ति आर्जन गर्ने, नीतिगत भ्रष्टाचार गर्ने जस्ता भ्रष्टाचारका प्रवृत्तिहरूको पुनरावृत्ति भएको देखिन्छ । मुख्य रूपमा सार्वजनिक पद धारण गरेका व्यक्तिले गर्ने भ्रष्टाचार आर्थिक लेनदेनसँग गाँसिएको विषय भएकोले सरकारी ढुकुटीमा रकम प्राप्त गर्ने र सरकारी कोषबाट खर्च गर्ने दुवै अवस्थामा भ्रष्टाचार गर्ने प्रवृत्ति विद्यमान छ ।

२०.आयोगको संस्थागत तथा कर्मचारीहरूको व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धि गरी नीति र पद्धतिका आधारमा कार्यसम्पादन गर्दै विद्यमान भ्रष्टाचारजन्य प्रवृत्तिहरूको नियन्त्रण गरी आयोगप्रतिको जनताको अपेक्षालाई सम्बोधन गर्नु आयोगको प्रमुख चुनौती हो । आयोगका सामु आयोगको जिम्मेवारी, अधिकार र भूमिका सबल बनाई भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नु, भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि आयोगका निर्णय तथा सुझावहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्नु, भ्रष्टाचारविरुद्ध नेतृत्व तहको प्रतिबद्धता हासिल गर्नु, आत्मकेन्द्रित सोच र भ्रष्टाचारप्रति सहिष्णु सामाजिक व्यवहारमा सुधार ल्याउन सचेतना अभिवृद्धि गर्नु जस्ता चुनौतीहरू प्रबल रूपमा रहेका छन् ।

२१. भ्रष्टाचारजन्य चुनौतीहरूको सामना गर्न आयोगबाट सम्पादन हुने हरेक कार्यहरू स्वतन्त्र र निष्पक्ष रूपमा कार्यसम्पादन गर्न आग्रह, पूर्वाग्रह, दबाव र प्रभावमुक्त बनाइने संस्थागत सुधारका कार्यदिशा अवलम्बन गरिएको छ, जसअनुसार अनुसन्धान, तहकिकात र अभियोजन कार्यलाई तथ्य र प्रमाणमा आधारित बनाउनका लागि कार्यसञ्चालन कार्यविधि, मापदण्ड र आधारहरूको विकास गर्ने कार्य भइरहेको छ । भ्रष्टाचारजन्य कार्यउपरका उजुरीहरूको कुशल अनुसन्धानका लागि साइबर फरेन्सिक ल्याब, इञ्जिनियरिङ ल्याब र अफिस अटोमेसनजस्ता प्रविधिको प्रयोगलाई बढावा दिइएको छ । आयोगबाट नीति, प्रविधि, कार्यविधि र कार्यशैलीमा क्रमिक सुधार गरी जनताका गुनासा र उजुरीको छिटोछरितो सुनुवाइ गर्ने एवं सदाचार र सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

२२.नीतिगत, कार्यविधिगत र प्रविधिगत सुधारका कार्यहरूलाई निरन्तरता दिँदै आयोगले आगामी दिनमा मूलतः प्रभावकारी अनुसन्धान र अभियोजन, जनचेतना अभिवृद्धि, संस्थागत सुधार र मानव संसाधन व्यवस्थापनको कार्यमा जोड दिने कार्यदिशा अवलम्बन गरेको छ ।

२३.प्रभावकारी अनुसन्धानका लागि अनुसन्धानपूर्वको अध्ययन/विश्लेषण, अनुसन्धानको क्रममा गरिने प्रमाण संकलन र अनुसन्धानपश्चातको अभियोजनका कार्यहरूलाई प्रभावकारी बनाउनेतर्फ जोड दिइएको छ । अनुसन्धानसँग सम्बन्धित स्पष्ट नीति, कार्यविधि, निर्देशिका र दिग्दर्शन तर्जुमा गर्ने, अनुसन्धानमा सहजताका लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग बढाउने तथा कार्यविधि र प्रविधिको सही उपयोगका लागि कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्य आयोगको प्राथमिकतामा रहेका छन् । आगामी दिनमा कार्यविधि, प्रविधि र क्षमता अभिवृद्धिका तीनवटै पक्षलाई अझै प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने कार्यदिशा आयोगले लिएको छ ।

२४.दण्डात्मक रणनीति अन्तर्गत गरिने अनुसन्धान र अभियोजनबाट मात्र पूर्णरूपमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण सम्भव नभएकोले निरोधात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी भ्रष्टाचार रोकथाम गर्ने र प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू मार्फत् सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा जोड दिने कार्यदिशा अवलम्बन गरिनेछ । आयोगबाट स्वीकृत " भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि प्रवर्द्धनात्मक तथा निरोधात्मक कार्यसम्बन्धी अवधारणापत्र, २०७४" क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।

२५.आयोगको संवैधानिक जिम्मेवारी र काम कर्तव्यलाई प्रभावकारी रूपमा निर्वाह गर्नमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि आयोग र मातहत कार्यालयहरूको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने, स्वचालित कार्यालय सञ्चालन प्रणालीको विकास गर्ने, प्रभावकारी संस्थागत स्मरण र अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने, आचरण र कार्यशैलीमा सुधार गर्ने पक्षमा जोड दिइनेछ ।

२६.सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने कार्यमा आयोगको प्रयासका साथसाथै विभिन्न मन्त्रालय, विभाग र सरकारी निकायहरूको प्रतिबद्धता र क्रियाशीलता जरुरी छ । भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापलाई निरुत्साहित एवं सुशासन र सदाचार पद्धतिलाई प्रवर्द्धन गरी मुलुकमा दिगो शान्ति, विकास र समृद्धि हासिल गर्न प्रतिवेदन मार्फत् नेपाल सरकारलाई सुधारात्मक सुझावहरू दिइएको छ ।

२७.आयोगबाट दिइएका सुझावहरू भ्रष्टाचार विरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिको कार्यान्वयन, शासकीय सुधार/सुशासन प्रवर्द्धन, सार्वजनिक खरिद तथा आयोजना व्यवस्थापन, जनसम्पर्क बढी हुने कार्यालयको सेवाप्रवाह सुधार, सामाजिक क्षेत्र सुधार, सार्वजनिक यातायात तथा पूर्वाधार व्यवस्थापन, सार्वजनिक जग्गा, कृषि र वन क्षेत्र संरक्षण, राजस्व तथा वित्तीय क्षेत्र सुधार तथा विविध क्षेत्र सुधारसम्बन्धी रहेका छन् ।

२८.सबै सरोकारवालाको सहकार्यमा सदाचारलाई नीति, कानून र बोलीवचनका साथै कार्यव्यवहार र जीवनशैलीमा समेत रूपान्तरण गर्न सकिएमा मात्र सदाचारयुक्त संस्कृतिको विकास हुनसक्ने र भ्रष्टाचारमाथि निर्मम प्रहार गरी सुशासन र समृद्धि हासिल गर्न सकिने हुँदा सबै सरोकारवाला निकाय, प्रबुद्ध वर्ग, सञ्चार जगत र जनसमुदायको सद्दानव, सहयोग र सहकार्यको अपेक्षा गरिएको छ ।

(रामेश्वर दंगाल)

सह-सचिव एवं प्रवक्ता